

Miljøverndepartementet
Pb 8013 Dep
0030 OSLO

Deres ref.:
05.09.2013

Vår ref.:
2013/267-2 /GS/008

Saksbehandler
Tif.:

Dato
22.11.2013

Høring - Rapportering om norsk gjennomføring av Århuskonvensjonen om tilgang til miljøinformasjon

Vi viser til Miljøverndepartementets brev av 5.9.13 vedlagt utkast til nasjonal rapportering til konvensjonen og bedt om bidrag.

Som det framgår av utkastet, er Århuskonvensjonen nedfelt i norsk rett først og fremst gjennom Offentleglova og Miljøinformasjonsloven. Utkastet gir en grundig redegjørelse for de juridiske sidene ved implementeringen av hver artikkel i konvensjonen. Dette har vi bare noen få kommentarer til. Våre bidrag er først og fremst knyttet til praktiseringen av lovverket og tilleggsinformasjon som kan vurderes tatt inn i den nasjonale rapporteringen.

Norsk Polarinstitutt (NP) arbeider etter prinsippene i Offentleglova om at allmenheten har rett til informasjon med mindre det foreligger særskilte grunner for det motsatte. Vi arbeider også aktivt for å spre informasjon til allmenheten og utvalgte målgrupper som forvaltning og skoleverk.

Artikkel 3: Generelle bestemmelser:

Miljøutdannelse er nevnt spesielt i art. 3. NP er i flere sammenhenger aktiv overfor skoleverket. Vi søker ofte å legge nivået på nettsider og utstillinger så det skal kunne forstås av skoleelever. Erfaringen er imidlertid at det kan kreves store ressurser om vi i tillegg skal tilrettelegge informasjonen pedagogisk slik at elever skal kunne finne det de trenger og lærerne få bakgrunnsinformasjon og undervisningsmaterieell. Eksempler på sider hvor vi har gjort dette er:

- Det arktiske system (<http://www.arcticsystem.no/no/>),
- Norsk polarhistorie på nett (se <http://www.polarhistorie.no/seksjoner/skoleportal>),
- Klimautstillingen som snart åpner på Polaria.

Det etterspørres relevante nettsteder. En oversikt over NPs nettsteder finnes her: <http://www.npolar.no/no/tjenester/nettsteder/>. Enkelte av disse omtales særskilt under.

Artikkel 4: Adgang til miljøinformasjon

NP har som mandat å frambringe kunnskap om miljøet i polarområdene til støtte for norsk forvaltning og til nytte for allmennheten. I samsvar med dette har vi etablert en åpen datapolitikk som i prinsippet innebærer at alle data instituttet samler inn skal være tilgjengelige for offentligheten på maskinlesbare formater. Det er imidlertid noen begrensninger i dette som kan illustrere avveininger som må gjøres i fht Århuskonvensjonens unntaksbestemmelser og norsk lov:

- 1) En stor del av dataene instituttet samler inn er forskningsdata, dvs. eksperimentelle data som samles inn over et avgrenset tidsrom for å verifisere eller falsifisere en vitenskapelig hypotese. For slike data vil vi ofte (ikke alltid) begrense tilgangen i en avgrenset tidsperiode, inntil det vitenskapelige arbeidet er blitt publisert. Dette gjøres for å beskytte forskernes førsterett til vitenskapelig publisering. Hensynet er særlig relevant i forbindelse med doktorgradsarbeider, der godkjenning av arbeidet avhenger av at kandidatene får være de første til å publisere resultater bygd på det aktuelle datasettet. Når resultatene er publisert, vil datasettene bli frigitt. Vi søker å sikre de immaterielle rettighetene for datasettet gjennom metadata hvor rettighetshaver er spesifisert (jf art 4 nr 4 e).
- 2) Noen få datasett blir begrenset av naturvern hensyn, typisk data om hi- eller hekkelokaliteter for dyre- og fuglearter som er truet eller er sårbare for menneskelig påvirkning (jf art 4 nr 4h).
- 3) For enkelte typer data er vi underlagt et inntjeningskrav fra Miljøverndepartementet som innebærer at vi krever betaling fra databrukerne (jf §8 i Offentleglova og definisjonen av miljødata i § 2 i Miljøinformasjonsloven). Dette gjelder i praksis topografiske grunnlagsdata, dvs kartdata i målestokk 1:100.000 for Svalbard, samt foto og film (jf art 4 nr 8).

NP har ikke hatt klagesaker om retten til miljøinformasjon etter det vi kan se av søk i arkivet.

Artikkel 5: Samling og spredning av miljøinformasjon

Nr. 1 om myndighetenes rolle i spredning av miljøinformasjon

Det er ikke tatt med noen omtale av hvordan det norske systemet for konsekvensutredninger (KU) fungerer i fht kravene som er nevnt i 1 b.

Nr. 2 og 3 om lagring og tilgjengeliggjøring av miljøinformasjon

Data som NP samler inn eller produserer i forbindelse med kartlegging, miljøovervåking og forskning faller i to hovedkategorier:

- Data som blir tilrettelagt for bruk i informasjons- eller dataprodukter:
Slike data kan bli samlet inn eller produsert i ulike spesialformater, og går etter prosessering inn i en produksjonsdatabase som enten er en relasjonsdatabase, en dokumentdatabase eller et filarkiv. Data kan da leses ut på ulike standardformater som regnearkfiler, tekstfiler eller shapefiler. Datasettene oppdateres kontinuerlig, i den takten nye data kommer inn. Oppdateringsfrekvensen kan variere fra sekunder til mange år.

Vi arbeider kontinuerlig for å gjøre data i denne kategorien tilgjengelige på tekstbaserte formater gjennom maskingrensesnitt (API). En ny dataportal for instituttet er i prøveversjon på <http://data.npolar.no> og vil bli offentlig i løpet av et par måneder. Inntil videre eksisterer

derfor ingen samlet oversikt over datasett fra NP. Et visst overblikk kan man likevel få ved å gå inn på følgende tjenester og oversikter:

- <https://data.npolar.no/datasets>
- <http://api.npolar.no/dataset/?q=>
- <http://geodata.npolar.no/>
- <http://geodata.npolar.no/ArcGIS/rest/services>
- <http://stadnamn.npolar.no/stadnamn> (og <http://stadnamn.npolar.no/api>)
- <http://public.data.npolar.no/>

Mer tilrettelagte data finnes i informasjonsprodukter som:

- Svalbardkartet <http://svalbardkartet.npolar.no/>
- Barentsportalen
<http://willem.npolar.no/barentsportal/Viewer.html?Viewer=Barentsportal>
- Miljøovervåking Svalbard og Jan Mayen <http://mosj.npolar.no/no/index.html>

I sistnevnte er det mulig å hente ut miljødata for en lang rekke parametere, men de må leses ut manuelt og individuelt for hver enkelt parameter.

- Eksperimentelle forskningsdata:
Dette er forskningsdata som blir samlet inn med eksperimentelle metoder, ofte på formater som er proprietære for et gitt instrument og som bare kan leses/tolkes med spesialtilpasset programvare. Slike data blir som regel ikke tilrettelagt for viderebruk, dels fordi kostnadene er store og dels fordi potensialet for videre bruk som regel er temmelig begrenset. Etter at data er publisert, vil det likevel være mulig å få kopier av datasettene ved å kontakte ansvarlig forsker. Vi arbeider for å muliggjøre nedlasting av alle frigitte data via <http://data.npolar.no>. Et eksempel finnes på <http://data.npolar.no/dataset/89f430f8-862f-11e2-8036-005056ad0004>.

Nr. 4 om miljøstatusrapporter

Her bør det tas inn en beskrivelse av hvordan de tidligere stortingsmeldingene om Rikets miljøtilstand er erstattet av kontinuerlig oppdatert informasjon på Miljostatus.no og evaluering av miljømål i budsjettproposisjonen. Generelt bør Miljostatus.no få en sentral plass i omtalen. NP har flere regionale informasjonssystemer som spiller opp i mot slik nasjonal rapportering. Miljøovervåking Svalbard og Jan Mayen er en regional sammenstilling av all nasjonal miljøovervåking i de norske arktiske områder som jevnlig brukes til å evaluere grad av måloppnåelse for de nasjonale miljømålene. Barentsportalen, temasidene om Barentshavet på Miljostatus.no og Miljøstatus Svalbard samme sted er andre eksempler.

Nr. 7 om offentliggjøring av relevante analyser

Utkastet skriver at «denne bestemmelsen er blant annet oppfylt gjennom at den generelle utredningsinstruksen følges». Her bør det problematiseres at grunnlagsmaterialet for sammendragene som tas inn i stortingsdokumenter i liten grad gjøres offentlig tilgjengelige og åpne for medvirkning, jf. omtalen på side 20 om at instruksen «gir ingen rettigheter til allmenheten». Dette gir svakere anledning til innsyn i offentlige tiltakshaveres vurderinger og svakere grunnlag for medvirkning enn det som for eksempel er vanlig etter Plan- og bygningsloven.

Artikkel 6 om deltakelse i konsekvensutredninger av tiltak (EIA)

Omtalen av det norske KU-systemet bør suppleres utover det som står om Plan- og bygningsloven.

Svalbardmiljøloven har også egne bestemmelser om KU og medvirkning. I sjø går Plan- og bygningslovens virkeområde ut til én nautisk mil utenfor grunnlinjene. Utenfor dette er det særlig Petroleumsloven som har et regelverk for KU, som også åpner for medvirkning.

Forskrift om miljø og sikkerhet i Antarktis har bestemmelser som pålegger fullstendig konsekvensvurdering for tiltak som har mer enn ubetydelig eller kortvarig virkning på miljøet. Forskriften inneholder imidlertid ingen bestemmelser om allmennhetens deltagelse eller innsyn i behandlingen og begrenser seg til å kreve at konsekvensvurderingen egner seg til «offentlig behandling». Her har Norge ikke rettsliggjort de rettighetene som Århuskonvensjonens artikkel 6 gir allmenheten. Praksis er imidlertid at tiltak som meldes i norske ansvarsområder kunngjøres for å gi anledning til kommentarer.

Artikkel 7 om deltakelse i strategiske konsekvensutredninger (SEA)

Utredningsinstruksen er vesentlig for NPs og andre statlige organers arbeid med å utrede konsekvensene av policy, planer og programmer. Instruksen har som et av flere formål «at berørte instanser og offentligheten trekkes inn i beslutningsprosessen før beslutning fattes», men gir ikke rettigheter til allmennheten. Dette er langt på vei søkt oppveid gjennom miljøinformasjonsloven § 20, som oppstiller et generelt prinsipp om at offentlige myndigheter skal gi allmennheten adgang til medvirkning. Det kan spørres om dette i tilstrekkelig grad praktiseres, jf kommentarene over til art 5 pkt 7. Allmennhetens medvirkning kan i slike tilfeller synes å være begrenset, til tross for at beslutningene som ligger til grunn for omtalen av økonomiske og administrative konsekvenser er naturlig å anse som omfattet av miljøinformasjonslovens virkeområde.

Vennlig hilsen

Ingrid Berthinussen
Avdelingsdirektør

Birgit Njåstad
Seksjonsleder

Dette dokumentet er elektronisk godkjent av avdelingsdirektør.